

KARYS

Eina syki savaitėje.

Kaina: 3 mėn. 10 auks.,
6 mėn. 20 auks., 12 mėn.
35 auks. Atskiri numeriai
— 80 skatiku —

Adresas: Kaunas, Laisvės Alėja 12 Nr. «Kario»
Redakcija. Telef. 90 Nr.

Nr. 41 (125)

Kaunas, 1921 m. spalio mėn. 13 diena.

III metai.

Opozicija ir paskalos.

Nėra tos valstybės pasaulio, kur visi piliečiai garbintų savo valdžią, būtų patenkinti jos darbais.

Tas gražus idealas niekur dar nepasiektas.

Visur yra taip vadinama opozicija, t. yra dalis piliečių, kurie turi kitokių nusistatymų tame ar kitame valstybės klausime, ne kaip valdžia. Taip yra ir Lietuvoje. Kadangi Lietuva yra demokratinga valstybė, ir jai branginamas laisvas žodis (ko nėra nedemokratingoje Rusijoje, Lenkijoje ir k.), tai mūsų opozicija turi savo draugijas, laikraščius ir viešai skelbia savo nusistatymus, pažiūras.

Opozicija ypatingai veikia ir ypatingai jaučiama svarbiose valandose, kada sprendžiamas kuris nors svarbus valstybės klausimas. Tos progos kaip tik dabar yra, nes norima jau rimtai išspręsti vieną iš svarbiausių mūsų valstybės reikalų — Vilniaus klausimą. Ir tą opoziciją jaučia mūsų visuomenė, jaučia ir kareiviai, sekdami spaudą, su pažįstamais besikalbėdami.

Ne mūsų, karo žmonių, reikalas kištis į visuomenės gyvenimą ir kelti aikštėn tuos politinius reiškinius, kurie visuomenėje pastebimi. Bet mūsų pareiga atsiliepti į tai, kas jau mus paliečia.

Nelabai senai, prieš kelias dienas, Kaune tam tikroje grupėje ėjo gandai, kad sąryšy su Ženevos derybomis ir Hymanso projektu kai kur kariuomenėje susidaręs tam tikras ūpas, buvo net kalbama apie kokias tai delegacijas. Šios politinės naujienos ėjo iš opozicijos lūpų ir žinoma jokio tikrybės pagrindo neturėjo. Tai kuriems galams tos paskalos buvo leidžiamos?

Mes čia nenorim opozicijai „akzortų“ skaityti, gal dar jos pikta dvasia neapsėdo, o jei ir apsėdo vis tiek jos neišbaidytumėm, bet norim tik pabrėžti kam reikia, kad kariuomenės vardo dovanai neminėtų. Ji ramiai eina savo pareigas, mokosi, tobulinasi būsimiems Tėvynės uždaviniams atlikti — nereikia jai kliūdyti. Be reikalo tartas netikslus žodis, neapgalvotai mintis paleista gali nemaža Želigovskiui ir Aškeneziiui paspirties duoti su mum besigrumiant. Tarpe mūsų valstybė ir vežės tauta, jei turėsime gerą apginklą kariuomenę. Tai visiems ir reikia vengti viso to, kas matomai ar nematomai, jaučiamai ar nejaučiamai gali jai pakenkti.

Ir mūsų kariai ypatingai turi būti patvarūs šią lemiamą gadynę. Gyvenam laisvoje sąlygoje. Tenka visko išgirsti ir prisiskaityti. Bet tai yra visuomenės gyvenimas. O mūsų visuomenė dar palaida, nedisciplinuota. Ji elgiasi su savo atstovais, kaip tie atstovai elgiasi su savo d'evaičiais: jei gerai einasi —

burną lašinius kiša, o jei blogai — į ausį skelia. Mes gyvenam savo įstatymais, savo pareigas einam. Mūsų įstatymas — klausyti savo vyriausybės, o pareiga — tvirtai stovėti Tėvynės sargyboje ir ne krustelėti.
J. L.

Majoras Škirpa.

Ginkluotos pajėgos klausimu.

(Tęsinys)

Kiek kitaip galima pažvelgti į karo specialistų paruošimą ir, apskritai į piliečių mokymą varotoji ginklą bei karo tarnybos; bendrai tariant, — į ginkluotos pajėgos organizaciją. Čia mes galime pasirinkti tokį ginkluotos pajėgos organizavimo būdą, kuris atitiktų mūsų gyvenimo sąlygoms ir taikos metu valstybei perbrangiai nekainuotų. Ar tinka šiuo žvilgsniu ginkluotos pajėgos organizavimo būdas, numatytas „kariuomenės komplektavimo“ įstatymo projekte — teks paliesti vėliau. Tuo tarpu norėjau pabrėžti tik mintį, kad mūsų ginkluotos pajėgos organizacija turėtų būti tokia, kuri taikos metu valstybei kainuotų kaip galint pigiau, nesusilpninant valstybės pasiruošimo gintis ištikus karui. Tai yra svarbu ne tik dėl to, kad Lietuva, kaip jau anksčiau buvo minėta, taikos metu negalės aukoti didelių sumų pinigų ginkluotos pajėgos organizacijos reikalams, bet ir tam, kad valstybei lengviau būtų sutaupyti lėšų karo metu, kitaip sakant, kad *palengvintus valstybės pasiruošimą prie karo finansiniu atžvilgiu*, kuris yra lygiai svarbus, kaip ir reikalingos karui atsargos ginklų ir karo amunicijos paruošimas.

Finansinio pasiruošimo prie karo svarbumą geriausiai įrodė pasaulinis karas. Prieš karą įvairios valstybės, kad ir aukavo didžiausias sumas pinigų ginkluotos pajėgos reikalams, bet pats būdas, arba ginkluotos pajėgos organizavimo sistema buvo tokia, kad jos vykinimas gyvenimui kainuodavo labai brangiai. Kuo ne visos sumos pinigų, aukojamos ginkluotos pajėgos organizacijos reikalams apskritai, nuėdavo vien didelei nuolatinei kariuomenei ir flotul laikyti. Kas likdavo — buvo skiriama smulkesniems krašto apsaugos reikalams, kaip antai: tvirtinti pasienio zonomis, paruošti atsargos ginklams, karo amunicijai ir t. t. Atsargos kapitalo sudaryti arba, taip vadinamam, aukso fondui karo reikalams — izde nieko nelikdavo.

Apskritai, prieš pasaulinį karą į valstybės finansinį pasiruošimą prie karo neganėtinau buvo kreipiamas dėmesys. Tuomet maža kas tejsivaizduodavo sau, kad kilus karui bus išstatyta ant įvairių frontų tokio milžiniško skaičiaus armijos, kaip kad išlikusių atsitiko. Ir kad jų finansavimui milijoninių sumų

LIBRARIJA

pinigų neužteks, bet bus reikalingi milijardai. Pasaulinis karas įvairias valstybes užtiko finansinei nepasiruošusias. Todel, kaip tik prasidėjo karas ir prie ginklo buvo pašaukta minėtos didelės armijos—buvo imtasi nepaprastų priemonių, kad suradus reikalingų lėšų toms armijoms laikyti, bei finansuoti. Tuo tikslu buvo uždedami piliečiams nepaprasti karo mero mokesčiai, imamos vidaus ir užsienio paskolos, ledžiamis popieriniai pinigai ir t.t. Visomis tomis priemonėmis nors laikinai ir buvo patenkinami kariuomenės reikalai, bet užtat valstybės, kurios minėtomis priemonėmis pasinaudojo, beveik visos paskendo begalinėse skolose. Jų finansinis bei ekonominis gyvenimas tiek suiro, kad ir ligi šiol jis nepasitaiso.

Jei svarbus yra finansinis pasiruošimas prie karo didžiosiomis valstybėm, tai del mažųjų, tuo labiau, negali būti jokios abejonės. Mažosios valstybės negali savo ginkluotos pajėgos didumu konkuruoti su didesniais savo kaimynais. Nuolatinės kariuomenės, kurią gali išlaikyti maža valstybė taikos metu, kilus karui su stipresniu kaimynu, gali jai neužtekti nė sienoms pridengti nuo netikėtų priešo įsiveržimų per mobilizaciją. Kad atsigynus nuo stipresnio priešo mažai valstybei yra tik vienas kelias — tuč tuojau, kaip tik paaiškėjo karo pavojus pašaukti visą savo ginkluotą pajėgą kovai su priešu. Puslankely apsi-stoti t. y. imtis kurių nors pusiau priemonių šiuo žvilgsniu — yra pavojinga.

Ginkluota pajėga turi būti mobilizuota trumpiausiu laiku ir išvystyta ligi maksimumo kad išsyk suteikus priešui — puolikui tinkamą pasipriešinimą, kol jis neįsiveržė į mažosios valstybės nedidelę teritoriją ir nesuardė tos valstybės vidurinės tvarkos ir gynimosi plano. Bet, kad greit įvykdžius mobilizaciją reikia turėti iš anksto paruoštą ne tik pakankamą atsargą visokių karo reikmenų, reikalingų kariuomenei aptaisyti bei apginkluoti, bet taip gi ir pinigų tai kariuomenei laikyti. Priešingame atvejuje mobilizacija gali susitrukdyti. Tuo priešas pasinaudotų, ir karas gali būti pralaimėtas, dargi tinkamai nepradėjus kariauti. Tokiuo būdu mažose valstybėse finansinis pasiruošimas prie karo turi būti itin įvertintas.

(Bus daugiau).

Didelės svarbos trūkumai mūsų karių tarpe.

Greit sueina treji metai mūsų jaunos armijos gyvavimo. Visuose valstybėse karo bei kariuomenės srityse matome pažangos. Ypač pastaruoju laiku veikiančiosios armijos rikiuotės dalyse rimčiau pradėta žiūrėti į rikiuotės užsiemimus (apleistus del karo veiksmų), į masinį kariuomenės judrumą, į manevrus ir t.t. Tik, nelaimė, dar daugely dalių beveik nekreipta dėmesio į kareivių „protinį judrumą“.

Kas dar ligi šiol nepastebėjo geležinkelių stotyse miestų gatvėse ir kitose vietose sužlugusių mūsų kareivių stovylių, plačiausiai išsižergusių nepaslančiomis kojom, atsilapojusiais milinių skvermais, atsegiotomis milinių ir frencių apikaklėmis (iš po kurių kartais tenka matyti senai skalbtų marškinių apikaklės), kreivai — ant dešinės ausies užmautomis kepurėmis....? Daug karių ant persiuvamų ir naujai siuvamų frencių nesiuva antpečių, nedėvi lankelių (spalvotų) ant kepurėlių, vyčių; kalbėdami su vyresniaisiais ar kreipdamiesi į juos, laiko rankas kišenėse ir t.t. ir t.t. Net gėda man būtų taio plačiai kalbėti apie panašius mūsų trūkumus.

kurie yra apsireiškę del mūsų pačių apsileidimo, nesirūpinimo savo išvaizda ir del negerbimo karinio munduro!

Kadangi tai yra faktas¹⁾ didelės reikšmės, tikiuos nenusidėsias sumanęs parašyti apie šiuos trūkumus broliams—kariams.

Dauguma mūsų gimę ir išaugę kaime—tai tie, be abejo, nėra gavę tinkamo pamokymo bei supratimo apie tokio savo rūbų netvarkumo reikšmę; šiems daugiau dovanotina, nes nuo mažumės įpratę laisviau visada tyrame ore gyventi, nevarždami labai savo kūno rūbais. Visai kitaip į šį dalyką žiūrėta miestuose ir netgi mažiausiuose miesteliuose: čia labai retai kur sutiksi civilį žmogų (ir netgi vaiką!) nesusisegijusį, o dar rečiau—atlapais apsiaustais. Juk nesusegiotas šinelis arba apsiaustas, artai sėdint ar einant, nuolatos painioja ir kliudo visiems žmogaus judėjimams; — visai kas kita susagstytas ir diržu sujungtas: ir pavirkiau, ir stovyla aptempia, šiek tiek ištiesia, ir išvaizdą visai kitokį įspūdį padaro kitiems! Gyvenime dažniausiai galime žmogaus asmenį pažinti iš išorinės jo išvaizdos ir iš rūbų dėvėjimo. Pravartu pažymėti, jog esama netgi tokių specialistų, kurie sugeba žmogaus būdą ir žymesnius to asmens palinkimus pažinti iš rūbų bei kepurės dėvėjimo, iš judesių, iš apsiejimo su žmonėmis ir t.t.

Pats esu girdėjęs ir matęs, kaip pernai vieną paleistą iš karo tarnybos kareivį jo kaimynė viešai kitų jo pažįstamų akivaizdoje išjuokė, sakydama: — „Tat kareivis! Neverta jo nė taip vadinti... Dvejus su viršum metus išstarnavo kariuomenėj.. nei savo vado pavardės nežino, ir gal nei muštro nematęs: susikuprięs, vaikšto tūpčiodamas, kalba lyg iš miego... nei pasakos ką suprantamai... Tikras lepiš! Ot, ar tokie seniau mūsų vaikynai grįždavo iš rusų? Būdavo, net mela pažiūrėt: rūbai aptempti, batai dažnai valyti, ir namie visi daiktai tvarkoj; su viršininkais mokėjo susikalbėti, visur prieiti...—Ir ką jis veikė kariuomenėj?“ — Nors tie žodžiai ir per aštrūs, bet gi reikia prisipažinti, jog jie gali būti daugeliui mūsų drangu kareivių taikomi.

Tai kaimo moteriškės samprotavimai! Esu tikras, jog panašiai yra ištaręs arba pamąstęs nebe vienas Lietuvos pilietis ar pilietė.

Žmogus, nešvariai ir netvarkingai rūbais apsitašęs, mažiau ir kitų esti gerbiamas, nes kiekvienas tvarkingesnis žmogus stengiasi su tokio kuo mažiau bent kokio reikalo turėti. Žmogus, mąstydamas apie kariuomenę (apskritai), kitaip negali ją įsivaizduoti, kaip tik apsukrių, judrių, vienoda uniforma ir tvarkingai apsitašiusių, drausmingų vyrų masę. Tas pat asmuo, matydamas mūsų kariuomenės dalyse tokį skirtumą—apsitašymo, laikymosi, karinio mandagumo nevienodumą ir t.t., labai nusistebi o prisiminęs tosios masės garsius laimėjimus atkakliose kautynėse su rusais — bolševikais, su lenkų legionais ir su vokiečių „geležinėmis dalimis“ — žmogus ima savo akimis nebetikėti. Panašiai abejoti labai linkę mūsų broliai—amerikiečiai, grįžę iš Amerikos ir pastebėję kalbamą mūsų daugumos apsileidimą, kurio arba į kurį panašaus nėra matę kitose kultūringesnių šalių armijose. Mūsų tautiečiai ir kiti Lietuvos piliečiai, — tės esą dėkingi bendrai Narsiajai Lietuvos Kariuomenei už jos žygius nugalėjimus ir budrumą Tėvynės laisvės gynimo srityboje, tik deja, artimos simpatijos patiems kariams nejaučia (nėra ko slėpti);—tam kliudo aukščiau minėtosios mūsų nuodėmės, ir tatau pabrėžia gyvenime tiesioginiai civilių santykiai su kariais. Aš nė kiek ne-

¹⁾ Kalbamas dalykas pastaruoju laiku kai kuriais žvilgsniais kiek pagerėjo Kauno įguloje ir kai kuriose kitose dalyse.

abejoju, jog mums nusikračius to lepšiškumo, apsilaidimo ir t.t., ir mūsų piliečiai, — civiliai (o ypatingamoterys) dar daugiau mus pamylėtų, gerbtų, dar gausiau ir duosniau sluntinėtų šventėms ir žiemai dovanų, įvairesnės rūšies, mieliau lankyto sužeistuosius karžygius ligoninėse, stiprindami jų pasiryžimą savo apsilankymu, atviru draugingu pasikalbėjimu, dovanomis ir t.t. (taip, kaip kitose šalyse elgiamasi karo metu).

Aukščiau pasakytuosius žodžius patikrinsiu pažymėjęs, jog ir skaisčiosios Lietuvos šilakakasės—mergelės esti lipšnesnės ir mielai akutėmis taiko vis dėlto į karinius; bet ir čia pirmenybė—apsukresniems, dailiau apsimptusiems, kurie moka ir gražiai, kariškai, prieti, pentinai arba savo plačiais kareiviškais užkulniais čiakšterėje, ir mandagiai švelniai prabilti, apsielti ir t.t. — O surūgęs lepšis visuomet tokliu ir pasiliks, tarsį visų užmirštas.

Mūsų valstybėn daug ir dažnai apsilanko ar pravažiuoja įvairių svetimšalių, ypač pasklausiu laiku, kuomet pradėjo traukiniai vaikščioti tarp Berlyno—Kauno—Rygos ir Talino (Estijoje); be to Lietuvoj yra ir nuolatinių svečių, kitų didžiųjų valstybių atstovų ir karinių misijų. Tie svetimtaučiau savo „šviesesnėmis“ akimis visą stengiasi pamatyti ir pažinti naujoje valstybėje, kurios tarptautinė padėtis dar nėra tikra ir kurios esimas dar neįregistruotas (nepripažinta de jure). Kadangi kiekvienoj valstybėj kariuomenė yra galingumo bei tautinio kultūringumo atspindis, tai ir čia visokie prancūzai, anglai, vokiečiai ir k. visų pirmiausia ypatingai dėmesį kreipia į mūsų armiją, kurią sudarome mes, kariai, savo uniforma ir kariniais ženklais skirdami iš civilių. Užtenka svetimšaliui dirsterėti iš traukinio vagono, kad gavus įspūdžių apie Lietuvos kariuomenę ir jų tautos kultūrą, civilizaciją. Apie tai daugiausia sprendžia iš pastebėto karių savitarpio mandagumo elgesiuose ar kalboje, išvaizdos, šnekos švelnumo, manierų ir t.t. O juk mes, būdami be tinkamos išvaizdos, nemandagūs, nesisveikindami su savo vyresniaisiais (iš šalies negalima tokiu būdu matyti, kas galėtų būti mūsų viršininkai!), nerodydami viešai gerbimo savo viršininkų ir vyresniųjų ir t.t.—visų pirma parodome esą nedrausmingi. Ir iš to mūsų piliečiai ir svetimšaliai gauna tėmos visokioms kalboms, išvadoms ir taip pat šmeižimams; pastarieji savais įspūdžiais pasidalija su savo tautiečiais, kurie iš savo pusės prie progos artimiems papasakoja ir t.t. Šiuo būdu jiems savaime išsidirba neperkalbama nuomonė ir mums, lietuviams, negeistinos pažiūros, į mūsų kariuomenę, mūsų tautą, bet kas svarbiausia, į mūsų civilizaciją, o tai, gal būti, daugiausia nutęsia Lietuvos pripažinimą de jure. Skaitytojas gali drąsiai neabejoti, jog dabar tėbesantieji mūsų sostinėje svetimų šalių atstovai esą įsitikinę, jog Lietuvos savarankiškam gyvenimui dar gerokai trūksta žmonių kultūringumo, civilizacijos.

Kaip matyti iš aukščiau duotų pavyzdžių, kariuomenei negana būti narsiai—ji be to privalo būti vienoda aptaisyta, visos sagos susagstytos, rūbų tvarkingo dėvėjimo taisyklės (einat įsakymais Kariuomenei, Vid. tarn. statutu...) privalomos visiems kariams, taip pat ir drausmingumas elgimosi, šnekoje, santykiuose su vyresniaisiais, viršininkais ir su civiliais ir t. t. Šios visos prievolės patikėtos kiekvieno kario sąžinei ir jos turi būti kiekvieno sąžiningai gyvenime vykdomos visur ir visuomet (kaip tarnybos, taip ir netarnybos metu), nes tai sukontroliuoti nevisuomet galima.

Draugai — kariai! Šiam straipsny kalbamasai (mūsų visų taip užmirštas ir lyg nepastebimas) apsilaidimas negali rūpėti vien tikrai mūsų vadams ar vyresniesiems: jis yra visapusiškai kenksmingas ir su juo

kovoti jiems vieniems yra sunku. Mūsų jaunajai Armijai drausmė ir visokiosios kariuomenės žymės stengiamasi įskiepyti — įkūnyti ne prievartos arba grąsinimo priemonėmis, bet sąmoningai, kiekvienam jos nariui tų reikalavimų reikšmę ir būtinumą žinant ir suprantant. Minėtasias kariuomenės ypatybes ir Lietuvos Armija privalo turėti, nes kitaip nebus tikroji kariuomenė! Supratę netinkamo mūsų pačių susitvarkymo ir viešo laikymosi kenksmingumą, rimtai pasistenkime panašiai nenusidėti ir sąžiningiau gerbime Vidaus Tarnybos Statutą ir Karo Vadovybės įsakymus!

Daugiau apsišvietusius karius tarnybos labo vardan kviečiu prisidėti prie „Kario“ bendradarbių, telkiant patarimų, pamokymų šiuo klausimu.

Varėnos Dzūkas.

Kiek Anglija gavo po karo.

Išėjo įdomi knyga parašyta anglo Ponsonby. Valzduoja jo naujos Europos žemėlapi. Kaip anglas, tai visų pirma ir išrodo, ką gavo Anglija po europos karo. Išskaito štai ką:

Senovės Aijptas iš turkų valdymo dabar dailnai perėma britų valdžion. Šis kraštas turi apskritą skaitmenį 350,000 kvadratinų mylių.

Kipras tuo pačiu būdu perėma Anglijos valdžion padidindamas ją 3584 kvadratinėmis myliomis.

Pietų vakarų Afrika, prieš karą buvusi vokiečių kolonija, dabar turi likti po Pietų Afrikos mandatu ir, žinoma, įeis Anglijos valdžion (išspradžios tikrai „mandatu“, vėliau pilnai). Kiekvienu atveju mandatas duos progos Anglijai imti visą naudą, kokią tik toji kolonija galės teikti. Jos plotas 332,450 kvadratinų mylių.

Rytų Afrika, kurios mandata Anglija turėjo, turi 384,180 kv. mylių.

Togoland'as ir Kamerunas bus išdalyta tarp Anglijos ir Prancūzijos. Anglijai turi tekti apie 112,515 kv. mylių.

Samoa lieka po Australijos „mandatu“. Turi tikrai 1050 kv. mylių.

Vokiečių Naujoji Gvinėja, kurios „mandata“ įgyla Australija, turi 90,000 kv. m.

Palestina, kurios mandata gauna Anglija, turi 11,000 kv. m.

Mesopotamija su anglų mandatu Angliją didina 143,250 kv. m.

Apskritai, Anglija įvairiais būdais įgyla apie 1,500,000 kv. m., tai reiškia pusę Jungtinių Valstybių. Baigdamas, Ponsonby pridėda: Neblogai išrodo, kad iš sunkaus karo, vesto už spaudžiamų tautų teltes, gauname pusantro milijono kv. mylių žemės atlyginimo:

Iš Vilnijos.

Brangybės kaltininkai.

Vilniaus lenkų laikraštis „Gazeta Krajowa“ šaukia į kovą su brangybe ir spekuliacija ir ieško jos priežasčių. Jis randa, kad kažin kokie asmenys agituoja kaimiečius nepardavinėti produktų, kadangi Vilnius esąs atiduotas Lietuvai, taigi lenkų markė nustosianti vertės ir kaimiečiai daug nustosią ir t.t. Laikraštis kaltina kaimiečių tamsumą ir tuos agitatorius, kurie to nuomone esą ne kas kitas kaip

Kauno ir bolševikų agentai. Jis todėl reikalauja smarkiausių bausmių neišskiriant ir mirties bausmės.

Laikraštis gi „Litwa“ einąs Kaune teisingai pastebi, kad tai yra vien isterinis šauksmas žmonių, kurie jaučia, kad žūsta. Bet nenorėdami prisipažinti, kad žūsta dėl savo pačių kaltės, ieško kaltininkų, kur jų nėra, ir rengiasi eiti bolševikų pėdomis, būtent, reikalauja maisto atėmimų, kratų ir net mirties bausmės kaltininkams. Toliau laikraštis nurodo visus želigovskininkų darbus, kurie privedė kraštą prie dabartinės padėties.

Lenkai išvaikė lietuvių gimnaziją Vilniuje.

Tuomet, kai Ženevoje Tautų Sąjunga mums primygdama perša artimiausius santykius su Lenkais, Vilniuje Želigovskininkai ir toliau persekioja lietuvius. Jau buvo rašyta, kad jie uždarė Vilniuje lietuvių mergaičių gimnaziją ir reikalavo, kad iš pradžių įsileistų į lietuvių gimnazijos būstą lenkų Lelevello gimnaziją, o paskui ir visai išveiktų iš to būsto. Lietuviai, žinoma, atsisakė aiškindamiesi tuo, kad to namo pataisymui padėjo daug lėšų ir triuso. Dabar gi atėjo žinių, kaip ta gimnazija buvo išvaikyta.

Spalio 1 d. atėjo Lelevello gimnazijos direktorius Želskis su visa savo gimnazija su gauja policijos, ir įsiveržęs į gimnazijos būstą pradėjo vaikyti mokinius juos mušdami kuo tik kas galėjo: milician-tai buožėmis, o mokytojai rankomis. Pats ponas direktorius, matyti, norėdamas parodyti savo aukštą ponišką kultūrą, savo rankomis vieną jauną gimnazistę taip primušė, kad jai teko atsidurti ligoninėje. Pasigirdo komanda užsidėti durtuvus ir net šaudyti. Beginkliai vaikai, žinoma, pasitraukė, bet liko daug primuštų ir sužeistų, kiti taip sunkiai, kad reikėjo vežti ligoninėn. Lietuvių gimnazijos direktorių M. Biržišką taip pat išmetė iš buto ir jis dabar liko su visa savo šeimyna tarp dangaus ir žemės.

Narsūs tie ponai Želigovskininkai kovoje su beginkliais vaikais, nėra ką sakyti; bet lietuviai nors kenčia, tačiau nenuliūsta, nes mano, kad greit bus galas jų viešpatavimui. Ir ištikrųjų, matyti, kad Želigovskininkai taip siunta, todėl, kad jaučia, jog jau nebeilgos jų viešpatavimo dienos. K. K.—las.

Metam sukakus..!

Skėriu amžinai leitenanto J. Kuklieriaus) atminčiai.*

Kaip rudenio vėjas girioje gaudžia,
Blasko geltonus lapus —
Sopą krūtinę, ją replėmis spaudžia,
Einant per tylus kapus...

Gull čia, vienas, apleidęs savuosius...

Viltį, svajones, skausmus —

Saulę, padanges ir laukus brangiuosius...
Mlegi... Negrįši pas mus...

Metai praslinko kaip žemę apleidai
Kare su lenkais žlugai...

Garbę ir dvasią senovės neleidai
Priešam paniokint... žuvai...

Gresiant pavojam tėvynei ir laisvei,

Jungu vergijos sunkios —

Stojai į kovą aukodamas laimę,

Sielą jaunystės linksmos.

*) P. S. 6 pėst. Pilėnų Kunigaikščio Margio pulko Leitenantas Juozas-Jonas Kuklierius 22 metų, žuvo dėl tėvynės laisvės kovoje su lenkais 1920 m. rugsėjo 22 d. ties Seiniais. Vėliomis gimė ir augo Veiveriuose, baigė Veiverių mokytojų seminariją, vėliau karo mokyklą. Tai viena iš brangiųjų aukų, žuvusių mūsų amžinų priešų nasruose.
J. T.

Tėviškę laisvą matel jau sapnuose,
Grože tu jos gyvenal...
Kapus senovės gerbei tu laukuose,
Žmones mylėjai karštai...

Būkit palaimintos mintys prakilnios
Tavo keliai ir vargai...

Verkite girios, kalnai ir pakalnės
Likę gynėjo laukai...

Būkit palaimintos motės apleistos
Davusios tautai karlius!
Skausmus raminkite, širdis suspaustas —
Laisve, tėvynės geru...

Motiniai sunku užmiršt yra sūnų

Žuvusį karo lauke...

Laisvė gal gimti iš kraujo, kautynių
Viskas juk gema skausmel..

Vargas ir skurdas tai mūsų gadynė —

Ateitį tversim stipriai...

Kelsim senovės galybę, tėvynę...

Drauge ilsėkis ramiai!..

Veiveriai 1921 m. 14/IX.

Vyr. leitn. Tomkus

Mokykla suaugusiems.

Prieš pora mėnesių aš „Širdingoje Šnekoje“ buvau pažymėjęs, kad vienas „Kario“ korespondentų klausė kaip jam, suaugusiam, kariuomenėje betarnaujant, įgyti mokslo. Jis kalbėjo apie 4, 6 klasių mokslo cenzą. Tuomet teko atsakyti, kad šioje srityje yra skaudi užmiršta spraga, kad šimtai jaunimo, kurie laiku dėl šio meto nelemtų aplinkybių, negalėjo mokytis neturi galimybės mokslo trokšdami šį savo troškimą patenkinti.

Dabar gi yra gera naujiena, kurią smagu pranešti. Būtent—Kaune įsteigta suaugusiems mokykla. Mokyklą įsteigė mokytojų būrelis. Jie yra susirūpinę mokslo plėtimu suaugusių tarpe.

Mokykla jau dabar surinko 120 mokinių. Mokslas vedamas nuo 5 valandų ligi 9½ v. vakaro, todėl ir tarnaudami įvairiose kaip karo taip civilinėse įstaigose gali šią mokyklą lankyti. Mokykloje jau dabar žymi dalis klausytojų yra kariai.

Dabar kol kas atidengtos pirmos 4 klasės. Nuo naujų metų atsidengs 5 klasė, gi nuo ateinančio rudens 6 ir t.t.

Stojant reikia pristatyti arba išeito mokslo liudymas arba dokumentų nesant patikrinamos stojančio žinios, kad ir mokiniams ir mokytojui būtų lengviau dirbti. Nes įstojęs į aukštesnę klasę, o išeito kurso nežinodamas negalės tiksliai sekti paskaitų ir nauda iš darbo bus neperdidelė.

Mokytojai deda pastangas, kad mokiniai kuo daugiau klasėje išmokytų ir kad jiems kuo mažiau tektų namie dirbti, nes turima galvoje jog mokinių dauguma tarnauja įvairiose įstaigose.

Mokslo medžiaga taip sutvarkyta, kad per pusmetį išeinamas vienos klasės kursas. Tokiu būdu veik nesimokęs, tik skaityti rašyti kiek mokėdamas per ketverius metus gali išeiti visą gimnazijos kursą ir gali stoti į universitą, kurs nuo naujų metų bus atidengtas. Ypač ši mokykla yra naudinga tiems, kurie dėl karo aplinkybių sustojo mokytis ir yra išėję, 3, 4, 6 klases, jiems baigti mokslą tokiai mokyklai esant bus labai patogus.

Mokyklą baigę mokiniai gaus lygiai tas pačias teises, kaip ir baigę valstybinę gimnaziją.

Turint galvoje visus šituos patogumus reikia tikėti, kad mokslo trokštantį jaunuomenę plačiai panaudos šia proga ir gausiai lankys naujai atsidenusią mokyklą.

Be to, manyčiau, bendrai tokių mokyklų idėja išsiplėtus, jos bus steigiamos ne tik Kaune, kur ne visi gali atvykti ir atvykę negali sau rasti nei butų, nei tarnybos, kad galėtų užsidirbti duonos ir kartu mokytis. Gyvas reikalas manau privers ir kitų miestų kaip Šaulių, Panevėžio, Mariampolės, Ukmergės ir k. pedagogus tokias pat suauguslems mokyklas steigti.

Tokio tipo mokyklų laukia daug jaunimo kaip Kaune taip ir visoje provincijoje. Ypač sunki padėtis tų, kuriems karas ir paskutiniai įvykiai sutrukdė pradėti darbą.

Reikia tikėti, kad visuomenė ir valdžios įstalgos paseks gražų Kauno pedagogų burelio pavyzdį ir padės jaunuoliams baigti pradėtąjį mokslą. Nes taip neišmokėtais jaunimo gausiam būriui palikus ir visuomenel ir valstybei bus daug žalos.

Brundalas.

Už tėvynę!

Už tėvynę galvas dėsime,
Garbinsim darbais,
Skleisim šviesą ir mylėsime
Nors verktų vargais.

Tamsios audros paskulinės
Ir migloti debesiai
Nebeužšaldys mūs krūtinę —
Jauni karžygiai!

Kelsim kardus į padangę
Laisvės jėgomis
Ir ant priešo pasirengę
Pulsim eilėmis.

Kad užmosim, iškaposim
Priešus plėšikus.
Ir tėvynel-mes nupinsim
Laimės vainikus.

Už tėvynę galvas dėsime,
Garbinsim darbais,
Skelbsim šviesą ir mylėsime,
Pasibaigs vargai!

Galminas.

Bausmė ar tvirkinimas?

Kiek tenka patirti tai mūsų daug kur užmirštama ir apsieidžiama, nieko netobulinant.

Mes prisilaikom rusų nekultūringos ir nenaudingos taktikos.

Aš čia turlu galvoje grynai karines bausmes.

Pas mus dabartinė bausmė: įstūmė daboklėn ar kalėjiman ir lai klurkso be jokios naudos ir pabaudos. Žmonės sėdėdami laiko turėdami išsimano daug ką: burnoti, šmelžti tinginlauti ir t.t.

Kiti nei geriausi tėvynainiai pakliuvę tarp pagadintų žmonių, turėdami nenorom klausytis neleistinų kalbų, darosi panašūs į pirmuosius.

Ir retai kuris liko tos pačios dvasios kaip buvo — išėjęs iš kalėjimo ar daboklės.

Čia klausimas opus ir svarbus, reikėtų pasirūpinti atalinkamom įstalgom ir šiek tiek patobulinti bausmės naudingumą.

Einant šituo klausimu ir norint rasti jo išrišimą aš numatau bent mažą dalį.

Čia galima visus nusikaltėlius nežiūrint kiek laiko jis nubaustas geriam tikslam sunaudoti.

Sūtent statyti prie darbų: pvz. pirtyse, apelstas kareivines tvarkyti ir galima daug rasti naudin. darbų. Nusikaltėlių reikalais rūpintis priversti juos, svariai išvalyti, išmazgoti, daboklę ar kalėjimą; išsimazgoti baltinius ir t.t. Priverčiant kiekvieną tam tyčia dirbti būtų daug naudos.

Pirmučiausia, darbas be atlyginimo atneš naudos Valstybei; antra, pažeminant moraliai ilgo laiko darbas, kiekvieną baldytų ten pakliūti, ir gal nusikaltimų sumažėtų. Trečia visoki darbai ypač lavintų žmonių supratimą jog tenka ir privaloma, kad ir žemiausios rūšies darbu dirbti. Ketvirta, kas svarbiausia, tai kiek — sumažėtų agitacija, nes nebūtų kada: jai rytą anksti atsikėlę nusiprausę pavalgę darban ir vėl vakare iš darbo. Tuomet bus mažiau pamlegoti o ne tuščiomis kalbomis užsilimti.

Karys M. L.

Sovietų Rusija.

Rugpjūčio 25 d. Raudonojoje Generalio Štabo Akademijoje išleista pirmoji laida.

Šis įvykis pakėlė bolševikų tarpe didelį džiaugsmą. Galų gale jiems pavyko gauti iš savo tarpo Generalį Štabą.

Reikalas turėti Generalį Štabą sudėtą iš komunistų, tapo aiškus bolševizmo vadovams nuo pat jų valdymo pradžios, bet tam kliudė išorinės sąlygos.

Raudonoji Akademija buvo įkurta 1918 m. gegužės m. Ekaterinburgo m.; ji buvo Nikolajevsko Generalio Štabo Akademijos įpėdinė, bet užėmus Kolčakui Ekaterinburgo m. nutrūko pat pradžioje akademijos užsiėmimai.

Spalio mėn. 1918 m. ji buvo atnaujinta Maskvoje, kur gruodžio mėn. įvyko pirmasis klausytojų priėmimas. Iš pradžios buvo paskirtas aštuonių mėnesių kursas. Bet ir šio kursą nepavyko baigti, nes 1919 m. balandžio mėn. Kolčako ir Denikino pasisekimai pareikalavo Raudonųjų vadų fronte.

Tik likvidavus Denikino ir Kolčako frontus, prasidėjo akademijoje užsiėmimai ir dabar bolševikai sulaukė pirmos Generalio Štabo Raudonųjų vadų laidos.

Raudonosios Akademijos įkūrimo svarbiausi veikėjai, buvo šie senosios rusų armijos Generalio Štabo oficeriai: gen. Sniesarev (akademijos viršininkas), pulk. Jakovlev (reikalų vedėjas), gen. Sviečln, pulkininkai Lebedev, Klimovič ir kiti.

Be abejo, jų vardai bus minimi istorijoje, kuri tinkamai jų veikimą įvertins.

Aple išleistųjų skaičių žinių spaudoje nėra.

Iš jų bendro išlavėjimo cenzos, išleistieji dalijami: gavusieji aukštąjį ir vidutinį mokslą 85%, žemesnįjį 15%.

K. Boleckis.

Brundalas.

Pirmas Lietuvos Gydytojų Suvažiavimas.

Idomus įvykis suvažiavimas, jis labai daug turi visuomenel svarbos.

Mūsų krašto sanitarinė padėtis yra gan sunki. Nors neturime kol kas baisių giliai įsitaknijusių epidemijų, bet visgi daug yra mūsų valstybėje sanitarinio

atžvilgiu griežtai nepakenčiamo. Šis suvažiavimas kaip tik greta profesinių gydytojų reikalų ir iškėlė tuos sanitarijos netobulumus.

Organizacinės Komisijos vardu suvažiavimą atidengė St. Seimo Vice Pirmininkas dr. Staugaitis. Pirmininku išrinktas Ministeris Pirmininkas dr. Grinius.

Jis padėkojęs kolegoms už išrinkimą sveikina suvažiavimą Ministerių Kabineto vardu ir linki sekmingai išspręsti visus pastatytuosius klausimus.

Toliau kalba Vidaus Reik. Min. R. Skipitis. Jis karštai kvietė kartu su visais šalies inteligentais kovoti prieš mūsų kraštą naikinančius priešininkus, kurių tarpe vieni baisiausių priešininkų esą įvairūs mikrobai. — Mums, lietuviams, sako ministeris, žodis „daktaras“ turi visai ypatingą, skirtingą reikšmę. Tamstų kolegų ir daug iš šioje salėje esančių — buvo pirmieji šalies darbuotojai, pirmieji dėl krašto iš po svetimo jungo išvadavimą kovotojai. Juk daktarai Basanavičius, Kudirka, Pietaris pirmieji tamsoje pakėlė balsą. Iš jų lūpų išėjo pirmi demokratiniai obalsiai. Kada visur vyravo svetimi gaivalai, — gydytojai pradėjo tautinę kovą.

Giliai visuomenės tarpe įsmigus mintis, kad daktaras ne vien savo profesijos žmogus, bet ir kovotojas už krašto laisvę, gerovę. Manau, kad tais pačiais pėdais seks ir ateinančios — kartos.

Sveikino suvažiavimą Lietuvos Raudonojo Kryžiaus pirmininkas dr. Šliupas, Sveikatos Departamento direktorius dr. Bagdonas. Jis prisiminė rusų gydytojų vadinamus „Pirogovo susivažiavimas“. Nurodė kokios didelės reikšmės tie susivažiavimai turėjo, nežiūrint daugybės kliūčių, kurias valdžia statydavo, vykdamas susivažiavimo nutarimus. Todel, jo nuomone, laisvas, niekieno nevaržomas gydytojų bendravimas turi kraštui dvigubą naudą atnešti.

Toliau visa eilė kalbėtojų sveikindama susirinkimą nurodo visus sunkumus veikti sanitarijos srityje, nes visuomenė per daug visas pastangas sanitarijos srityje šalta sutinkanti.

Labai esti sunku ypač epidemijų metu. Sodžiai slepia ligonis bijodami, kad neišvežtų į ligoninę. So-

džiuje tebegyvuoja netikusi nuomonė, kad išvežus ligoninėlį sergantį, jam netik nepadeda, bet priešingai, dar pakenkia. Bendrai ligonis atskirti nuo sergančių, nežiūrint aiškiausių tuo tikslų įrodymų, retai pasiseka. Tas pats esti ir su dezinfekcija. Mūsų piliečiai dargi stengias kyšiais išsipirkti nuo tų visų „nelaimių“. Aišku tokioje padėty esant sanitarijos reikalams jei ne, duok Dieve, iškiltų epidemija, būtų sunku kas padaryti.

Tarp visuomenės ir gydytojų nėra pakankamai stipro tarpusavio susipratimo.

Daug yra pastebėta įvairių priešgynybių. Nepamenu kuris kalbėtojų tarp kitko yra išsitaręs: Jei, kaip girdėti Rusuose, dar neturime „Choleros buntų“ tai nereikia, kad pas mus viskas gerai.

Kr. Aps. Min. Sanitarijos Skyriaus viršininkas karo gydytojų vardu sveikindamas susirinkimą pasakė: Netik svarbus armijos skaičius, jos apginklavimas ir pasiruošimas, bet dar svarbiau jos sveikata. Armijos sveikatos sargyboje ir stovi visi karo gydytojai. Ir tik jų pasiaukavimo dėka armija apsaugota nuo epidemijų ir nuo daugelio limpamųjų ligų. Bet kovą tebesitęsial

Aukštųjų Kursų Medicinos Skyriaus vedėjas dr. Avizonis pasakė įspūdingą kalbą.

Tragiška tiesiog esanti jaunųjų medikų padėtis. Jie be reikiamo skaičiaus vadovėlių, neturėdami laiko kaip reikiant ruošti lekcijų, nes dauguma tarnauja įvairiose įstaigose, visgi dirba, mokosi. Buvo metas kada jie nė savo anatomikumo neturėjo. Ir nagrinėti žmogaus kūno sudėjimui jiems tekdavo lavonai dalimis nešioti į gimnaziją, kur jiems buvo užleistas vienas kambarėlis. Vaikai tų procesijų bijodavo. Visuomenė net pradėjo piktintis. Štai ko patirta! Bet dabar, žinoma, tie laikai praėjo. Pagerinta jiems šiek tiek mokslo sąlygos, bet aišku, kad dar nėra panašu į universito medicinos fakultą.

Kanauninkas Tumas sveikinamoje kalboje nurodė į nelemtą lig šiol buvusią inteligentų padėtį. Gydytojai kaip kiti specialių profesijų žmonės dažnai ne savo darbus dirbo. Valstybės kūrimo pradžioje visi stvėrėsi darbo nesiskaitydami kam kas privalėtų atlikti. Stengėsi, kad tik būtų padirbta. Toliau kalbėtojas turėdamas mūsų plačiųjų masių nerangumą ir nešvarumą

TAUTOSAKA.

(Iš kurtavėniečių pasakų).

Prieš daug šimtų metų gyveno Žemaičiuose pas Dubysos krantus senis Budrygis su trim savo sūnais, tvirtais lyg Jurgiškio ažuolas: iš jų vyriausias Mirtvedis, vidutinis Gilmys ir jauniausias Gumbutis. Jie dirbo žemę, biušinkavo, medžiojo ir žvejodavo Dubysoje, vargo nematė ir nemokėjo suprasti tinginio, gyveno gražiai ir laimingai.

Sykį vieną gražią naktį išgirdo nuo piliakalnio trimito balsą, balsas ėjo skardžiau ir aiškiau. Senis Budrygis, daug kartų dalyvavęs kovose ir daug kartų girdėjęs į tą panašių aidų, suprato kas čia yra ir sužadinęs visus savo sūnus palinkėjo dlevų pagalbos išleido visus tris į karą.

Sūnūs pasibalnoję juodbėrius žirgus ir pasiėmę blizgančius kalavijus išėjo ir prijoję seną ažuolą, pašvęstą Perkūno garbelį prisiekė prieš jį atkeršyti visiems priešams ir kiekvienas jame kalaviju iškirto po žievę, kaip ženklą, kad kuris žus, to žievė greičiau užaugs ir parjoję iš karo broliai galės suprasti, kuris yra žuvis ir kurio nebelaukti. Viršutinę žievę iškirto vyresnysis brolis Mirtvedis; apatinę jauniausias Gumbutis.

Atsisveikinę persiskyrė. Vyresnysis Mirtvedis jojo Žemaičių giriomis prieš kryžiuočius, kurie naikino ir teriojo tą šalį; vidutinis Gilmys jojo prieš rusus į Vilnių ir jauniausias Gumbutis prieš lenkus. Visi trys priešai surinkę talkininkus puolė Lietuvą ir Žemaičius, kad juos pavergus.

Parsiskyrę broliai ir įodami savais keliais susitiko su kitais karan traukiančiais būriais ir susijungę kartu traukė dainuodami ir girdamies savo narsumu. Karas tęsėsi ilgokai, bet galų gale žemaičiai laimėjo ir sumušę priešus linksmi su dainomis grįžo namo.

Grįždamas iš karo jaunesnysis Gumbutis prijojo, kaip jų buvo sutarta, prie senojo ažuolo pasižiūrėti žymių. Jo iškirtoji žievė buvo neužaugusi, Mirtvedžio nebebuvo jokios žymės, o Gilmio buvo užaugusi pusiau ir galima buvo surasti įkirtimo vietos žymę. Kad žuvis Mirtvedis Gumbutis suprato, tik neišku jam buvo su Gilmiu. Pargrįžęs, tuo įspūdžiu pasidalijo su tėvu, kuris išaiškino, kad Gilmys bus rusų nelaisvėje — tik pusiau žuvis. Užsidedę Gumbučio krutinėje noras išgelbėti brolių iš priešų nelaisvės ir pasibalnojęs juodbėrį vėl išėjo Vilniaus link, kur tikėjosi susekti kokių žinių apie brolių ir pasiekęs rusus, slapstoms prieiti prie brolio.

Jojo daug dienų ir naktų nuvargo ir atsigulė grioje po vienu medžiu. Ryta nubudęs pastebėjo, kad

galvoje slūdo, kad gydytojams būtų duotos sanitarijos irty kuo plačiausios teisės, kad jų įsakymai būtų visiems privalomi. Tik tokiu būdu, esą, bus galima sumažinti ligų skaičių, apsisaugoti nuo epidemijų ir palaikyti švarą.

Daktaras Bergeris paskaitė įdomų referatą apie sveikatos stovį mokyklose.

Mūsų mokyklos buvo skubiai steigtos. Jų rūmai tai dažnai paprasta sodžiaus grytelė. Suolai iš lentų sumušti pačių mokinių tėvų ar sodžiaus stalių, kurie apie higieną jokio supratimo neturi. Aišku, kad tokiose sąlygose sveikatos reikalai nukentėjo. Ir ištikro, visus dabartinės mokyklos defektus (netikslumus) prisiminus tenka kartais paabejoti, ar vaikų neįsigrūdijusi kūną ankštuse kambariuose, dulkėtame ore, ant netinkamai padirbtų suolų nenaturaliai susilenkus laikant, ar ne daugiau jiems žalos padaro, negu naudos.

Šis klausimas tlek yra opus, kad plati visuomenė turi juo susirūpinti. Patys vieni mokytojai negalės nieko padaryti.

Referentas skaitmenimis įrodo savo tvirtinimų teisingumą.

Jis toliau kreipia dėmesį į tai, kad dauguma nurodytų mokyklos netobulumų būtų galima lengvai, ne daug lėšų neaikvojant, pašalinti. Tik reikia sumanių žmonių, kurie galėtų vietoje mokyklas apžiūrėti, duoti nurodymų.

Be to, daktaro nuomone, kalti dalinai ir patys mokytojai. Ypač dažnai pasitaikęs netikęs pamokų suskirstymas. Nemokama, ar nenorima pamokas taip suderinti, kad būtų kuo daugiau įvalumo, kad būtų duota mokinio smagenų daliai, kuri buvo užimta, poilsio, užėmus jų dėmesį priešingais dalykais. Gimnastika, jo nuomone, ir gi netikusiai daugely mokyklų esanti pastatyta. Čia ir gi ne nauda mokiniams išeinanti, o tik žala, nes mokytojai nežiūri higienos. Yra ir paprasto apsileidimo — kai nevedinimas mokyklos kambarių arba persilpnas jų vedinimas.

Naujieji pedagogijos krypsniai savo metodais pilnai sutampa su mokyklos medicina. Ten reikalaujama, kad mokiniai savarankiškai sektų gamtą ir visą

kas aplinkui dedas, kad daug judėtų, aktingos — veiklios patirties keliu įgytų daugumą teikiamų mokykloje žinių. Medicina ir gi to paties siekia, kad mokiniai kuo mažiau vietoje, tvankioje kambario atmosferoje sėdėtų, kad kuo daugiau turėtų progos judėti, švariai laikytųsi.

(Bus daugiau).

Del žodžio „ponas“.

Baudžiavos laikais vieni buvo valdovai arba ponai, kiti — baudžiauninkai bei vergai. Žodis „ponas“, matyti, ir kilęs iš baudžiavos laikų, išliko ligi šios dienos su ta pačia vienintele reikšme, — valdovas, gailūnas (net engėjas). Ir plačioji Lietuvos visuomenė žino tik vieną žodžio „ponas“ reikšmę, kaip tai, viešpats, turfininkas, dvarininkas, engėjas, laudies priešininkas ir t.t. Kitaip ir būti negali! Juk, iš tikrųjų, per ilgą laiką mūsų tėvai vergavo lenkams — dvarininkams, kurie stengėsi paskutinę gyvybės sultį iščiulpti iš savo valdinių, bet tik patenkinas savo reikalus.

Bet atėjo kita gadynė. Šiandien Lietuva laisva, nepriklausoma, nėra jau tų ponų — engėjų; jie išbėgė į Varšuvą, susidėjo ten su tenykščiais ponais, sudarė kariuomenę, su kuria nori pavergti Lietuvą, atgauti savo dvarus ir teises, kurias turėjo baudžiavos laikais. Jie nemato, kad varguose išauklėta lietuvių tauta pakėlė ginklą, ginklą baisų...

Bet čia aš noriu kalbėti del žodžio „ponas“ vartojimo. Šiandien, kada mes vedame kovą del baltos su lenkų dvarininkais, bei jų sudarytais būriais, — ir šandien, taip nepaprastu, sunkiu tėvynei laikui tas netinkamas mums žodis „ponas“ vis dažniau ir dažniau vartojamas ir tarnyboje, reikšdamas neva mandagumą! Keista! (Ypač keista, kad pradeda vartoti tie, kurie iš principo buvo nusistatę nevartoti). Pavyzdžiui, pradėta vartoti visai rikiuotės statuto nenumatyta, atskira, rikiuotėje esantiems karininkams sveikintis kamanda — „Ramiai! Pagarba dešinė! Ponai karininkai“, arba kreipimasis „ponas vade!“ „ponas kapitone!“ ir t.t.

apie jį apsiriutes gulėjo didelis, baisus žaltys ir savo didžiausiomis, kruvinomis akimis, nekrutėdamas žiūrėjo į jį. Gumbutį perėmė mirties baimė ir pražutis jam pasirodė prieš akis. Gaila jam liko gyvenimo, gimtojo kampelio, senųjų tėvučių, mylimos mergelės Zalgutės, bet gailiausia buvo brolio Gilmio, del kurio pats turi žūti. Pasiėmęs rankon kalaviją suspaudė kietai, bet kirsti bijojo. Ilgai žiūrėjęs į jį žaltys praabilo į Gumbutį, — sėsk ant mano nugaros ir jok, aš tave nunešiu prie brolio ir tu jį išgelbėsi, o žirgą paik čia, grįžęs rasi. Gumbutis sėdosi ant žalčio ir jis suplasnojęs galingais sparnais pakilo į viršų, nunešdamas jį nepažįstamon vieton. Nusileidęs netoli Maskvos paleido nuo kupros Gumbutį ir jam įsakė: „Kai važiuos rusų kunigaikštis iš miesto, aš pasivertęs upe pastosis jam kelią, tuokart kunigaikštis negalėdamas pervaziuoti įsakys kariuomenei paimti belaisvius ir padaryti tiltą ir atvedus belaisvius tarp jų pažįsi savo brolių; o tuokart aš tave paversiu mažu vabalėliu, tu nuskridęs atsitupsi ant jo peties, aš viršiu iš upės tamsiu rūku, o tave paversiu žirgu ir ant savo nugaros išnešiu iš priešo nagų brolių, o už mylios pavysiu aš jus ir parnešiu ligi žirgo“.

Kaip žalčio buvo sakyta, taip ir įvyko. Gumbutis pamatė vingiuojančią upę ir su muzika iš miesto traukianti rusų kunigaikštį. Pavykus Gumbučiui išnešti

brolių iš priešo nagų lig žaibas skrido namon, už mylios pavijo juos žaltys ir užsodynęs ant savęs parnešė lig žirgo. Nusodinęs nuo savęs Gumbutį ir Gilmi, žaltys prisipažino esąs jų tėvas ir jis paskutiniam sūnui Gumbučiui išjojus, kurio nebtikėjosi suaukti ir nustojęs vilties, kad beliktų nors vienas jo sūnus save prasikeikė prieš dievus išstardamas: „geriau baisiu žalčiu šliaužioti, negu pernešti savo senatvėje tą smūgį“. Užrūstino jis dievus ir jį pavertė žalčiu. Sūnūs pradėjo verkti ir norėjo pulti jam ant kaklo, bet žaltys ištarė „nevalia“ ir pakilęs nuskrido girtų viršūnėmis.

Broliai pargrįžę namo rado viską, bet tik trūko brolio Mirtvedžio žuvusio karo lauke ir tėvo virtuelo žalčiu.

Papasakojo senelis a.a. Kastas Kundrotas (tarnavęs Rusų kariuomenėje prie Mikalojaus I — 25 metų ir kariavęs su turkais ir dalyvavęs kituose to laiko karo tarnybos veiksmuose).

Užrašė St. Butkus.

Klausimas, kuriam tikslui mūsų kariuomenėje tas „ponas“? Gal statutai bei mandagumas to reikalauja? Visai ne.

„Lietuvos Kar. Įsak.“ Nr. 383 § 5 draudžia vartoti, nes „Ponas“ yra baudžiamosios padaras ir liekana.

Didesniam mandagumui pareikšti lietuvių kalba, berods, neturi panašaus žodžio, kaip lenkai „Pan“, prancūzai „monsieur“, rusai „gospodin“.

Bet juk mes turim gražiausią, niekuo nepamatomą žodį „Tamsta“.

Tiesa, nors 1919 m. „Kariškių Santykių ir Pareigų Statuto“ § 4-as ir reikalavo vyresnius vadinti „ponais viršininkais“, bet faktinai veik niekur viršininkai nebuvo „ponais“ vadinami, „Liet. Kariuom. Įsak.“ Nr. 383 § 5 atmainė „Kar. Sant. ir Par. Stat.“, § 5-tą, ir įsakyta kreipiantis į vyresnius vadinti: „mano kapitone!“, „mano leitenante!“, į jaunesnius ir lygius — „leitenante!“, „pulkininke!“.

Žodis „mano“ sunkiai beprigijo, kadangi liaudis nevarioja taip, kaip rašo L. Kar. Įsak. Nr. 383 § 5: „mano kunigėli“, „mano tėvel“, bet vartojama „mūsų kunigėli“, „mūsų tėve“ (vartoja „mano vaikeli“), arba „Tamsta“!

Ir dabar, neseniai, įsakyta laikytis naujai išleisto „Vidaus Tarnybos Statuto projekto“. Ten, § 25-tame parašyta, kad kreipiantis į viršininkus ir vyresnius sakyti „Tamsta, leitenante!“, „Tamsta, generole!“, „Puskarininki, Petraitai“, „Tamsta, Giedraitai“ ir t. t.

Kar. V. Juodeika.

Mokytojo, tarnaujančio kariuomenėje balsas.

Švietimo klausimas Lietuvoje šiuo laiku bene bus opiausias. Dirva plati, o tai dirvai trūksta darbininkų artojų — jie nuėjo kitų darbų dirbti (vienai idėjos vedami, kiti daugiau auksinų ieškodami), liko tik silpnieji. O juk mūsų tautai ta dirva buvo ir yra svarbiausia.

Bet aš čia pasakysiu, jog mums švietimo srityje taip labai nusigąsti nėra ko. Mes pažvelkim, tuo tarpu į ponus lenkus, kurie su savo kultūra ir apšvietimu sakosi esą pakilesni už mus, bet kokia jų liaudis pačioje Varšuvos apylinkėje, ar nebus du kartu tamsesnė už mūsų? Paimkim Lenkijos kareivį kad ir iš Lomžos iš Kališo, pakalbėkim su juo, supraskim jo sielą, pamatysime, kad jis taip pat kalba, kaip ir Rusijos kareivis 1915 metais.

Sumobilizuoti, bei suorganizuoti visas mokslo jėgas taip, kad tinkamai pastačius į frontą kariauti su tamsa, mintis puiki ir daug galinti, bet su ja sutikti Lietuvos visuomenė šiuo tarpu negali. Kodėl? Klausiti nereikia.

Šiandien su knyga, lenkui lendantiam į Lietuvą, kaktos nepramuši, reikia griebtis kitokios priemonės, kurią vartoja ir „kultūringesnė“ tautos, — tai yra plieninio ginklo. Ramiu laiku, tiesa, tą ginklą turi pavaduoti knyga. Nors Lietuvos mokytojai širdis gelia skiriantis su knyga, bet nieko nepadarysi, jei švenčiausioji tėvynės pareiga to reikalauja.

Laimės būtų valanda, tiesa, jei Lietuvos mokytojas, kuris dabar sėdi prie „markatnos“ linijos, niekieno nekludomas pasiėmęs nekaltą knygą, o palikęs šautuvą nueitų į mūsų tautos šventyklą Vilnių, į senelį Gardiną ir skelbtų savo tautos laisvą žodį suvargintai liaudžiai. Džiaugsmas aplankytų Vilnijos vargšus, kad jie išvystų savo tautos nekaltą ir teisingą knygą. Ištikrųjų smagu būtų ir mokytojui grįžti prie to ramaus ir kilnaus kultūros darbo. Bet tokiose apylostose, kaip

dabar, ar galima apie tai ir manyti, kuomet Briukseliai ir Ženevos su p.p. Himansais iš lenkiško pilvo pramanytus kantonus perša. Kurie šlandien mūsų tautą kaip kirpėja avinėlį šunies apdraskytą nori prisiminti į savo tinklus — kantonus — ir paskiau kirpti nuo jos vilną. —

To niekas nesulauks. Lietuvos mokytojas tol nepadės ginklą ir nepaleis jo iš rankų, taip pat negrįš prie švietimo darbo, kol Lietuvos švenčiausioji laisvė ir teisė ant Vilniaus aukuro bus garantuota, kol mūsų tautos simbolis ant Gedimino pilies kalno pranašaus taiką, ramybę ir brolybę su kaimynais lenkais. Kol tai įvyks, kol mūsų tautos kūno dalys taps vienu kūnu, kol apelis priešai Vilnių, Klaipėdą, Gardiną, Seinus, tol Lietuvos mokytojas nesidemobilizuos.

Lietuvos mokytojų obalsis buvo ir yra „ginti lietuvių knygą, už kurią tiek gyvybę padėta, tiek kraują pralietą. Atgaivinti ją tarp suvargusios liaudies“. Tada tik bus galima paleisti plieninį ginklą iš rankų, kai priešai susipras gerbti tai, kas mums šventa ir kilnu.

Jei mes mokytojai šiandien žūsime dėl savo tautos laisvės, jau tuo pamokysime savo ainus, bet jei laimei grįšime, tai dvigubai atadirbsime švietimo srityje.

Lelt. J. Mačys.

Susipraskime Kariai!

Pagerinimui ekonominto Karių būvio yra įkurta Ekonominė Karių B-vė. Nuo kovo mėn. 3. m. Ekonominės Karių B-vės gyvavimo atidaryta Centrinė Karių Krautuvė, Kaunas Laisvės Alėja 29, Karių rūbų siuvykla Laisvės Alėja 25, Kirpykla Laisvės Alėja 19. Plėtimasis B-vės veikimo žymiai pastebimas.

Daugelis krautuvininkų matydami tokį greitą B-vės augimą subruzdavo visokiems būdais daryti kliūčių B-vės plėtojimui. Jie kiekvienam kariui atėjusiam į jo krautuvę pirkti stengiasi įkalbinti, kad jis šalinėtų nuo Ekonominės Karių B-vės Krautuvės.

Čia jie remiasi mūsų nesusipratimu. Kiekvienam turint kasdien daug įvairių reikalų nėra laiko į tai nei įsigilinti. Mes papratę manyti, kad tai yra smulkmena, apie kurią nėra verta nei kalbėti. Ištikrųjų tai ne smulkmena, bet gan svarbus dalykas. — Mes nieko neįsąmoningai kitiems šimtus tūkstančių krauname savo kasdieniniais įpirkimais. Mes skundžiamės, kad sunku gyventi, dalis to sunkumo yra tame, kad mes ir iš savo nedidelės algos — labai daug atiduodami krautuvininkui. Juo mažiau bus tarpininkų tarp gamintojo ir vartotojo juo daiktų bus pigesnė kaina. Ekonominė Karių B-vė, kaip ir visi kooperatyvai griežtai stoja prieš visus kitus krautuvininkus. Jiems gi iš savo pusės tokios B-vės matyti yra nenaudinga, nes jei to pačio daikto B-vės Krautuvėje bus daug pigesnė kaina, tai jis brangesne kaina jau negali parduoti. Ir tada kiekvieną pirkėją ne taip bus lengva — apgauti ir paimti iš jo didesnę kainą — sumą. Todėl prie visų jų gertausių viliojimų kiekvienas karys turi suprasti, ko iš jo nori krautuvininkas pasiekti, tik apdumti minutelį akis.

Nors ir neturėdama pakankamai lėšų — Ekonominė Karių B-vė apgalėdama visas kliūties žymiai plečiasi...

Bet reikalinga dar labiau visiems kariams į B-vę burtis, kad geriau pasiektų savo tikslą. Lai Ekonominė Karių B-vė išsiplėčia į galingą visos mūsų armijos organizaciją. Lai kiekvienas karys su užpirkimais pirmiausia kreipiasi tik į savo krautuvę. Tik taip ausibūrus ir patys save palaikydami mes apgalėsime visas sunkias gyvenimo sąlygas, ir galėsime

pilnai patenkinti savo reikalus. Visas pasisekimas priklauso nuo mūsų pačių susipratimo. Tad karaliai laikas jau pagalvoti, įsikūrus Ekonominei Karių B-vei gana mums blaškytis po įvairius krautuvėninkus, ir krauti jiems tūkstančius.

Su visais reikalais privalome pirmoje vietoje kreiptis tik į savo armijos kooperatyvą.

A. Mosteikis.

Milicijos Paroda.

Praėjusį sekmadienį buvo apskričių milicijos vadų suvažiavimas ir Milicijos šventė.

Rotušės aikštėje kun. Tumas atlaikė pamaldas, pasakė atatinamo turinio pamokslą. Paskui prasidėjo milicijos paroda. Dalyvavo keletas šimtų milicininkų iš visų apskričių surinktų. Buvo ir raitininkų būrys.

Į parodą atvyko St. Seimo Pirmininkas Stulginskis, Ministerių kabineto Pirmininkas dr. Grinius, Kr. Aps. Ministeris prof. Šimkus ir Vidaus Reik. Ministeris, R. Skipitis.

Šie valdžios atstovai savo kalbose pabrėžė milicijai pavestų pareigų svarbą, nurodė milicijos vystimosi istoriją. Esą galima džiaugsmingai pastebėti, kad milicija padariusi savo organizacijoje didelę visiems jaučiamą pažangą. Pirmą pripuolimą susirinę žmonės, kurių tarpe greta sąžiningų vyrų buvo įvairių įtariamų asmenų tvarkė šalį. Suprantama, kad jų darbo vaisiai iš pradžių buvo nekokie. Vėliau visais atžvilgiais milicijos eiles perkračius surinkta maž daug tinkami vyrai šioms svarbioms pareigoms eiti. Pati išorinė išvaizda jau kur kas yra įmanomesnė negu lig šiol buvo. Pirmą įvairios uniformos, skarmalai darė piliečių apsaugos narius panašiais į kažin kurią gaują nesuprantamam tikslui apginkluotą. Dabar jie vieno daly aprenkti, išmokyti vartoti ginklą.

Karo orkestras grojo valstybės imną, milicininkai kuo garsiausiai valio lydėjo ministerių kalbas.

Paskui milicininkų būriai iškilmingai praėjo pro valdžios atstovus. Tuo ir pasibaigė paroda.

Vėliau buvo surengti milicijos vadams, apskričių viršininkams ir eiliniams milicininkams iškilmingi pietūs. Ten dalyvavo be ministerių daug aukštųjų valdininkų, visuomenės darbuotojų ir aukštųjų karininkų. Prakalbose kalbėta apie milicijos organizacijos tobulinimą, apie krašto vidurinio sutvarkymą. Pareikšta nusistebėjimo, kad tokiu trumpu laiku suspėjo taip įmanomą miliciją suorganizuoti jos vyriausioji vadovai.

Kr. Aps. Min. kvietė bendrai su kariuomene kovoti su visais kaip vidaus valstybės priešais—ne tvarka, plėšikais, vagimis taip ir už sienų esančiais priešais tebetykančiais mums kuo nors pakenkti. Br—las.

Kipro Petrausko Koncertas.

Visų mylimas nuolat laukiamas artistas Kipras Petrauskas grįžęs iš užsienio surengė savo vardu koncertą.

Pasiilgus jo dainų publika gausiai pripildė salę ir kuo širdingiausiai sutiko koncertą. Jis taip virtuozingai pildo, kad ir paprastų paprasčiausias mūsų liaudies daineles, kad įgauna klausytojo ausyse ypatingos reikšmės. Už tat tas pačias daineles iš kito lūpų išgirsti nebesinori.

Koncerte dalyvavo ir iš Amerikos neseniai grįžęs A. Sodeika. Jo tvirtas balsas, vaizdumas vis daugiau ir daugiau surenka plačiosios publikos jam simpatijų.

Abu minėti dainininkai publikai reikalaujant kai kuriuos savo numerius turėjo kartoti.

Be minėtų artistų dalyvavo ir smuikininkas Rozenblumas, kurs labai patiko publikai ir pianistė p. Bilminutė-Čiurlienė.

Koncertas padarė gero įspūdžio.

Br—las.

KARIŲ TEATRAS.

Teatras Veik. Armijoje.

Sekmadienį, spalio 2 d. M. 10 pėst. Mariampolės pulko karių klube buvo surengtas vakaras. Buvo vaidinamos komedijos „Byla del linų markos“ ir „Dalna be galo“. Taip pat buvo monologų, žaizų, šokių ir t.t. Vaidinimas pavyko neblogai, žiūrint, kad tai pirmi pulko dramos kuopelės bandymai. Viena, ką galima buvo prikišti tai, kad ne visai patogu pirmose eilėse sėdintiems girdėti sufleriu, nes daro blogo įspūdžio, bet tikimasi, kad ateity ir šis trūkumas bus pašalintas. Šiaip vaidinimas matyti publikai patiko ir buvo girdėti širdingų juokų. Tvarka vakare buvo pavyzdinga: visi buvo be kepurų ir nerūkė salėje, tik vakarui einant prie galo, atsirado drąsesnių su kepurėmis ir papirosais dantyse... Būtų gerai, kad šokiams būtų tam tikras vedėjas vien del tvarkos. Bufetas ir gi gerai veikė. Visas pelnas paskirtas pulko švietimo reikalams. Č.

ŽINIOS

Lietuvoje.

— Lietuvos pripažinimo atbalsiai. Švedų Užsienų Reik. Ministeris atsiuntė oficialią raštą Kaunan, kur patvirtinamas Lietuvos pripažinimas.

— Lietuvos atstovų sveikinimai. Del Lietuvos pripažinimo mūsų atstovą Kopenhagoje p. Savickį sveikino Norvegijos, Švedijos ir Danijos atstovai pareikšdami Lietuvos reikalams užuojautos.

— Gudų sveikinimas. Gudų Respublikos Vyriausybė atsiuntė nuoširdžių linkėjimų lietuvių tautai del Lietuvos priėmimo į Tautų Tjungą ir linki, kad Lietuva žydėtų ir bujotų ilgus amžius, visados laisva ir nepriklausoma.

— Rabinal sveikina Lietuvą. Kauno rabinų Sąjunga Valstybės Prezidentui pasiuntė širdingiausių sveikinimų.

— Bendro lavinimos Kursai. Karmelity rajuone įsteigti (Miško g-vė., Lenkų liaudies mokyklos butas) vakariniai kursai. Priimami visi be amžiaus ir mokslo skirtumų. Kursų tikslas sumažinti darbininkų tarpe analfabetų skaičių.

— Karo laukuose žuvusiems paminklas. Del Lietuvos laisvės žuvusiems kareiviams Muzėjaus aikštėje įstatomas paminklas. Darbas eina labai skubiai. Dirba vien patys kareiviai. Už savaitės paminklas ruošama iškilmingai atidengti.

Olandai pripažino Lietuvą.

Olandų atstovas Lietuvoje raštu pranešė Užsienų Reikalų Ministerijai, kad Olandijos Karalienė formaliai pripažino suverenę ir nepriklausomą Lietuvos Respubliką ir linki jai klestėti ir susiartinti tiems dviems kraštams.

Ginkluoti lenkai lietuvių įstaigas Vilniuje puola.

— **Gimnazija atakavo.** Š. m. 1 d. 3 valandą po piet apgulė lietuvių gimnazijos rūmus lenkų kareiviai, žandarai ir milicininkai. Tuo metu gimnazijos bute mokinos mokytojų seminarijos ir keturklasės mokyklos mokiniai, iš viso apie du šimtus žmonių. Ginkluotos lenkų pajėgos įsiveržė į gimnazijos rūmus ir pradėjo „valyti“ juos nuo mokinių. Kad sėkmingiau tai atliktų, mušta ligi kraujo, spardyta ir stumdyta mokiniai ir mokinės.

Gimnazijos mokiniai, išgirde apie pavojų savo mokyklai, susirinko didele minia prie gimnazijos rūmų. Lenkų kareiviai ir žandarai pradėjo ir juos sklaidyti mušdami ir net šaudydami.

Po penkių sunkios „kovos“ valandų, lenkų „dėvyriai“ atvadavo gimnazijos rūmus ir išstūmė paskutinį lietuvių mūsų gerbiamąjį visuomenės veikėją gimnazijos direktorių Mykolą Biržišką. „Nugalėtojams“ pasiliko visas gimnazijos turtas, kurį taip rūpestingai rinko p. Biržiška ir sėkmingai saugojo nuo vokiečių ir bolševikų pasikesinimų. Gimnazijos rūmuos liko ir asmeninis M. Biržiškos turtas. Nugalėti mokiniai 8 valandą vakare traukė Šv-to Jurgio prospektu, raitų kareivių ir žandarų mušami ir trypiami. Žmonių minios, vaikščiojusios Šv-to Jurgio gatve, buvo be galo pasipiktinusios visų šiuo žiauriu ir blauriu reginiu.

— **Kova su prieglaudų vaikučiais.** Dar prieš tai lygia „pergalę“ gavo lenkų kariuomenė ir vadina moji plėšikų „valdžia“ ir kitoj vietoj. Užupy prie 11 Ponamario gatvės: namai 2 ir 17 Nr. buvo nupirkti, remontuoti ir pritaikinti vaikų prieglauda a. a. kunigo Stašio lėšomis. Prieglaudoje buvo laikoma 40 vaikų. Želigovskio „valdžiai“ tai nepatiko ir ji nutarė atimti prieglaudos namus. Nusiųstieji milicininkai ir žandarai išlaužė duris ir išvarė vaikus gatvėn. Nuosavieji prieglaud. namai buvo atiduoti geležinkeliečiams gyventi, nežiūrint to, kad yra toliausia nuo geležinkelio ir kad nemaža namų prie pat geležinkelio stoties tušti stovi. Matyti, čia norėta ne patogumų suteikti geležinkeliečiams, bet kvailą bejėgį pyktį numalšinti nelaimingų vaikučių lietuvių ašaromis.

Spalių 4 d. vakare apie 50 lenkų kareivių apgulė kitą lietuvių prieglaudą Markučių priemiesty, bet matyti bijojo nakty šturmuoti šią pavojingą „tvirtovę“. Šturmas prasidėjo tik išaušus. Padaryta rūpestingiausia krata. Mokiniai koliota, pravardžiuota. Konfiskuota keli vežimai lopetų, prieglaudos atsivežtų net iš Bobruisko ir skirtų sodininkavimo mokyklai, kurios tačiau lenkai neleido atidaryti.

— **Parodė savo troškimus.** Tą pat dieną lenkų milicija su savo komisaru prieky ir lenkų „valstybės“ banko valdininkams dalyvaujant įsiveržė į Lietuvos Prekybos ir Pramonės Banką, pagrobė knygas, dokumentus ir uždėjo antspaudus kasai. Banko direktoriams paskelbta, kad bankas uždaromas ir pinigai atiduodami Lenkijos Valstybės Paskolos Kasai (Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa). Likvidacijai duota viena savaitė laiko. Pinigai būsią išduodami tik lenkų paskirtojo komisaro parašu ir, žinoma lenkų markėmis.

Tiek lenkų ginklo pergalių Vilniuje per kokias 3—4 dienas!

— **Mokykla be pastogės mokosi miškuose.** Nuo spalių mėn. 6 d. Gimnazijos mokiniai ir mokytojų Seminarijos mokiniai, neturėdami buto, vaikšto su mokytojais už miesto ir ten atlieka pamokas.

— **Smulkmenos.** Spalių 1 d. 3½ val. p.p. ginkluota Lenkų policija, su Švietimo Departamento at-

stovais ir Lelevelio gimnazijos mokytojai pirmutiniai puolė Vilniaus lietuvių gimnaziją. Mokslas ėjo vidurinėj mokykloj, kuri mokosi vakarais. Be to, buvo mokyklon prėję daug mokytojų ir mokinių. Puolimas buvo senai suplanuotas ir apie jį ėjo gandy. Policija pareikalavo iš gimnazijos Direktoriaus p. Mykolo Biržiškos, kad tuojau išsinešdintų iš gimnazijos rūmų su visa jo vedama gimnazija; p. Biržiška atsisakė tai padaryti. Policija tuomet pareikalavo iš mokinėjų, kad tuojau eitų laukan. Niekas nenorėjo klausyti. Tuomet buvo kreiptasi į mokytojus ir tėvų komitetą, kad jie įsakytų vaikams, kad jie apleistų mokyklą. Niekas nedrįso to įsakymo duoti. Tada policija tuojau suėmė mokytojus p. Kairiūštį, Naginską ir p. Augustaitį, keletą vyresniųjų mokinių ir pradėjo pajėga mėtyti mokinius iš mokyklos. Policija pavartojo ginklus, mušė mokinius šautuvais, mušė kumščiais, spardė kojomis. Daug mokinių sukruvinta ir sužeista. Išmesti iš gimnazijos rūmų vaikai pasiliko prie durų. Tuojau pasirodė raitieji žandarai, kurie pradėjo vaikus mušti gatvėje. Mušami vaikai ėmė giedoti tautos imną, bet plakami turėjo bėgti.

Gimnazija atimta su visu inventorium ir priruoštomis žiemai malkomis ir užantspauduota. Daugiau, kaip 500 vaikų liko gatvėj be galimumo tęsti mokslą.

Be to, Lenkai ruošiasi naikinti lietuvių kooperatyvus.

Lenkų administracija atsisako įregistruoti Vilniaus lietuvių kooperatyvą „Laimė“. Numatomas jo uždarymas, kaip neįregistruoto.

Užsieny.

— **Nori taikos.** Lenkų-rusų santykiai buvo visai pairę. Dabar lenkam švelnesnę notą Sovietų rūsams pasiuntus vėl atsirado vilties taikiai šį konfliktą išspręsti.

— **Rusų badaujantiems pagalba.** Ženevoje, Tautų Sąjungos posėdy Tr. Nansenas kreipėsi visų šalių valdžias prašydamas prisidėti prie Rusų šelpimo. Jo nuomone 20 milijonų, kurie dabar rusuose badauja, būtų galima išgelbėti suteikus 100 mil. Šveicarijos frankų pašalpos. Bet Tautų Sąjunga atrado, kad šis reikalas ne jos kompetencijoje esąs. Tokiu būdu badaujantieji palikti neapbrėžtam laikui be jokios pagalbos.

— **Norvegai susitarė su Sov. Rusija.** Norvegų Stortingas (parlamentas) patvirtino tarp Norvegų ir Sov. Rusijos sutartį. Ši sutartis yra tokio pobūdžio, kad veik lygi Sovietų Vyriausybės „de facto“ pripažinimul. Pasimainoma atstovybėmis. Pripažįstama šl Vyriausybė vienintele Rusijos Šeimninke.

— **Nauja Valstybė.** Step. Fridrichas proklamuvo Vakarų Vengrų nepriklausomą valstybę.

— **Latvių biudžetas.** 1921—22 m. ruošiamam biudžete numatoma 8 milijardai pelno. Švietimo Ministerijos biudžetas padidintas 100 milijonų rublių, Universito taip pat padidintas — 30 milijonų. Mokytojų išlaikymas valstybei atseina apie 150 mil. rublių.

— **Anglai Vilniaus klausimu.** „The Nation“, 24. IX. 21 rašo:

Svarbiausias šios savaitės įvykis Tautų Sąjungos plenumo buvo labai iškilmingas ir teisminis posėdis, kur prakarčiul lenkams ir lietuviams vadovaujantieji Sąjungos Tarybos vyrai davė pamokų. Ypač įspūdingas buvo p. Balfouras ir nors, kaip praneša, jis padaręs keletą priekaištų Lietuviams (mes nežinom, kodėl), tačiau sunkiausi jo puolimai buvo prieš Lenkus. Ile. t. y. Lenkai, primygdami, nori atmesiti susitarimą.

patiekta Hymanso Sąjungos Tarybai, tuo tarpu Lietuviai sulauko savo sutikimą tik dėl kai kurių smulkmenų. Lenkai yra nutęse ginčą visus metus, tuo tarpu, kai jų generolas laiko Vilnių. Matyti jų žaislas yra visą laiką tik kalbėti, ligi generolas ten tvirtai sėdi. Negalima nieko pasakyti dėl Sąjungos priekaištų Lenkams, bet bešalingas žiūrėtojas gali padaryti priekaištų pačiai Sąjungai. Kodėl ji apskritai sutiko, derėtis su Lenkais, ligi jie atšauk generolą Zeligovskį? Jei Lenkai neatšaukia jo (iš tikrųjų jie šelpia jį), jie turėjo būti pašalinti iš Tautų Sąjungos narių tarpo ir, jei reikia, turėjo būti boikotuojami.

Bet tai dar ne visa. Tautų Sąjunga priskirdama savo sprendimu Vilnių Lietuvai savotiškomis sąlygomis, tuo pat metu verčia, kad ji sudarytų karinę sąjungą su Lenkais.

„Mes, sako laikraštis, „jokiomis sąlygomis nepriitariam priverčiamam apvedinimui, bet norim žinoti, ar yra Tautų Sąjungos Plenumė nors vienas žmogus, kuris padėjęs ranką prie širdies galėtų pasakyti, kad Lenkai tai yra tokia valstybė, su kuria galėtų būti sutarta karo ir taikos metu nežalinga, taiki, maža respublika?“

— Šveicarijos prancūzų spauda. „Journal de Genève“ rašo: „Vyriausias įspūdis yra tas, kad Lenkija nutęsia klausimą. Po kiek sukonfuduotų Aškenazio deklaracijų, kurios padarė apverktino įspūdzio, Lenkijos situacija visuotiname Sąjungos susirinkime bus sunki“.

— Žemės reforma Latvijoje. Einant žemės reformos įstatymu nuo š. m. sausio 1 d. ligi rugsėjo 1 d. Vidžemėje išdalyta 153 dvarai 584,628 purviečių (1—3 dešimt.) žemės ploto didumo. Tame plote įkurti 3903 nauji ūkiai.

Kurše išdalyta 121 dvaras—įkurti 2379 nauji ūkiai.

Žemgalijoje — 85 dvarai—įkurti 1983 nauji ūkiai.

Visoje Latvijoje išdalyti 359 dvarai 922, 34 purvietės žemės ploto ir įkurti 8267 nauji ūkiai.

— Svetimšaliai Latviuose. Nauju įstatymu už leidimą 1 metus Latviuose gyventi ima apie 1000 rublių. Už paso vizavimą imama 77 rubl. Šitokiu būdu latviai mano apsisaugoti nuo svetimšalių.

Oficialė dalis.

Įsak. Kar. 232 Nr.

Pakėlimai į laipsnius.

Skelbiamas Respublikos Prezidento š. m. rugsėjo 3 dienos įsakymas.

Nustatomi laipsniai šiems karininkams ir karo gydytojams:

P ė s t i n i n k ū:

Vyresniojo leitenanto — Petruį Kirilui, Jurgiui Lilui ir Jonui Kazitėnui—Kaziučiu.

Leitenanto—Stasiui Gečlauskui, Antanui Šurkui ir Jonui Kvedaravičiui.

S a n i t a r i j o s g y d y t o j a i:

Kapitono—Ričardui Tomkevičiui.

V e t e r i n a r i j o s g y d y t o j a i:

Vyresniojo leitenanto — Kaziuį Trumplui.

Šie karininkai pakeliami laipsnyje:

P ė s t i n i n k ū:

Iš vyresniojo leitenanto į kapitono—Mikas Gaidelis, Česlovas Vederis, Aleksas Makulavijus,

Čius, Juozas Barzda-Bradauskas ir Kleofas Michalauskas.

Iš leitenanto į vyresniojo leitenanto—Stasys Trumakas ir Jonas Muceniekas.

Įsak. Kar. 233 Nr.

Valstybinių įstaigų spaudinių spausdinimas.

Skelbiamas Ministerių Kabineto nutarimas.

1. Visoms Valstybinėms įstaigoms, neišskiriant ir Krašto Apsaugos Ministerijos įstaigų ir kariuomenės dalių, spausdinti savo spaudinius privatinėse spaustuose be Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerijos leidimo, uždrausti.

2. Visos Valstybinės įstaigos ir kariuomenės dalys visus spaudinius privalo slūsti Valstybės Spaustuvei, lydimame rašte pažymėdamos jų skubumą. Valstybės Spaustuve, negalėdama laiku atlikti visų užsakyimų, Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerijai leidus, tariausi su privatinėmis spaustuovėmis, arba slūncia juos į užsiejį spausdinti.

3. Spaudinių rankraščiai privalo būti aiškiai surašyti ir jokiu būdu, darant korektūrą, negali būti taisomi.

4. Pamatiniai blankai ateinantiems metams privalo būti užsakyti ne vėliau kaip ligi rugsėjo 1 dien.

5. Už pagamintus Valstybės Spaustuveje spaudinius valstybės įstaigos atsiskaito su Valstybės Spaustuve išlaidų orderiais.

P a s t a b a. Avansų spaudiniams apmokėti iš Valstybės lėdo neduodama (1 §).

Atostogų reikalai.

Š. m. rugsėjo 12 dieną Ministerių Kabinetas nutarė, kad Vyriausybės įstaigų tarnautojai, kurie naudojami dovanai išlaikymu, atostogų laiku gauna algą ir maistpinigius.

Šis nutarimas liečia laisvai samdomus (nemobilizuotus) tarnautojus. (2 §).

Komandiruočių reikalai.

Š. m. rugsėjo 2 dieną Ministerių Kabinetas nutarė, kad valdininkai komandiruotieji tarnybos reikalais, privalo turėti savo vyresnybės leidimą samdyti miestuose, reikalui esant, vežėjus. Vežėjų samdymo išlaidos apmokamos vietos taksa. (3 §).

Del pašalpų.

1. Papildant Liet. Kariuomenei įsakymo 1919 m 126 Nr. 5 §, skelbiama žinia ir vadovautis:

Papildomą vienkartinę 2—4 mėnesių algos pašalpą gauna tik tie laikantieji šeimyną mobilizuoti kariai: a) kurie įgijo karininko laipsnį mūsų kariuomenėje ar tai dėl karo Mokyklos baigimo, pasižymėjimo arba kitos kokios priežasties, b) kurie įgijo karo valdininko laipsnį dėl tam tikrų kvotimų išlaikymo ir pakelti į tą laipsnį įsakymais Kariuomenei. (7 §).

2) Remiantis Karo įstatų XIX kn. 8 §, visokios piniginės pašalpos bei algos gali būti išreikalaujamos nepraslinkus metams. Praėjus metams ir daugiau, reikalauti negalima. (8 §).

Del maisto davinio.

Praėjus kolieros ir dezinterijos epidemijom, kavos dienos davinyš nuo š. m. spalio 1 dienos vėl sumažinamas ligi 2 zol. (10 §).